

CEBUANO TRANSLATION - "500 YEARS"

James H. Kroeger, MM

CELEBRATING 500 YEARS OF CHRISTIANITY A Beautiful Journey of Faith

In 2021 the Church in the Philippines marks half a millennium of Christianity. Statistics in 2015 show that the Philippine population has exceeded 100 million. The Philippines is the world's third largest local Church (after Brazil and Mexico). Of Asia's 120+ million Catholics over 60% are Filipinos. These significant facts invite deeper exploration of the multi-faceted Philippine Church.

Some may ask: Why celebrate this event? Bishop Broderick Pabillo explains: "This is indeed something to celebrate, for in 500 years the Christian faith in the country has not only survived, but has been a strong influence in the culture and character of the nation, and is still going strong.... The 2021 celebration will be marked with great thanksgiving to Almighty God for the great gift of the Christian faith. In God's

ANG PAGSAULOG SA IKA-500 NGA TUIG SA KRISTIYANISMO Usa ka Matahom nga Panaw sa Pagtoo

Sa tuig 2021 ang Simbahan sa Pilipinas magsaulog ika-500 nga kasumaran sa pag-abot sa Kristohanong Pagtoo. Sa *statistics* niadtong 2015 mikabat na sa kapin 100 ka milyon ka mga Pilipino. Ang Pilipinas mao ang ika-tulo sa pinakadako nga mga simbahan-lokal sa tibuok kalibotan (sunod sa Brazil ug Mexico). Sa Asya nga adunay 120 ka milyon nga mga Katoliko, naa sa 60% niini, mga Pilipino. Kini nagdapit ngadto sa mas lalom nga pagsabot sa nagkadaiyang dagway sa Katolikong Simbahan sa Pilipinas.

Adunay pangutana kung nganong saulogon man kining maong panghitabo. Si Obispo Broderick Pabillo nagpatin-aw: "Kining maong panghitabo angayan saulogon tungod sa hinungdan nga sa sulod sa 500 ka tuig sa Kristohanong Pagtoo dinhi sa nasud, wala lamang kini nakalingkawas sa mga kalisod, kondili naghatag usab kini og kusog nga epekto sa kultura ug taras sa nasud, ug padayon kini nga nahimong

providence the Christian faith has come to our shore, took root in it, and bore much fruit among its people.” Bishop Pablo David notes that the focus of the 2021 celebration is “not colonialism but the Christian faith” that early Filipinos “welcomed as a gift, albeit from people who were not necessarily motivated by the purest of motives.”

In addition, this quinquennial event is not seen to be only a “looking back to the past”; it is also a time of expressing profound gratitude and a looking forward to the future. Having received the gift of faith, it must be deepened, developed, and shared with others through mission. The advice of Jesus to his disciples should be our guide: “What you have received as a gift, give as a gift” (Mt 10:8). Indeed, as the CBCP logo for the 2021 event asserts: we are all “gifted to give.” This is a challenge to both celebrate our faith and be vigorously motivated to go and share this precious gift with others.

This presentation will unfold by noting nine gifts

kusgan... Ang kasaulogan sa 2021 mamahimong dakong pagpasalamat ngadto sa Makagagahum nga Dios tungod sa dakong gasa nga mao ang Kristohanong Pagtoo. Sa pagkamanggihatagon sa Dios, ang Kristohanong Pagtoo miabot dinhi sa atong yuta, migamot, ug namunga alang kanato.” Si Obispo Pablo David mipahayag nga ang sentro sa kasaulogan sa 2021 “dili mao ang kolonyalismo o ang pagkahimong sakop sa laing nasud kondili ang Kristohanong pagtoo mismo” nga “gidawat sa atong mga katigulangan isip gasa bisan kung kini gikan sa mga tawo nga adunay laing mga tumong.”

Dugang pa niini, kining maong maong panghitabo dili lamang “pagbalik-tan-aw sa kagahapon”; panahon usab kini sa pagpadayag sa pagpasalamat ug pagtan-aw sa umaabot. Sa atong pagdawat sa gasa sa pagtoo, kinahanglan nga kini molawom, molambo, ug ikapaambit sa uban pinaagi sa pagsangyaw niini. Ang pahimangno ni Jesus sa iyang mga sumusunod maoy atong giya: “Nakadawat kamo nga walay bayad busa panghatag kamo sa walay pagpangayog bayad”(Mt 10:8). Ang logo gikan sa CBCP mipasibaw niini: nga kita “gigasahan aron makahatag.” Kini mao ang hagit alang sa pagsaulog sa atong pagtoo ug pagpadayon diha sa kadasig sa pagpaambit niining labing maanindot nga gasa ngadto sa uban.

Dinhi pagahisgotan ang siyam ka mga gasa nga gidala

Christianity has brought to the Philippines; indeed, more could be mentioned. Thus, there will be some brief historical data given to highlight the gift; reflection questions will help us explore how we are called to develop the gift and pass it on to others.

1. Gift of Christian Faith. After the introduction of Christianity by Ferdinand Magellan in March 1521, an organized program of evangelization was begun in 1565 by the Augustinians who accompanied Legazpi's expedition. They were followed by Franciscans (1578), Jesuits (1581), Dominicans (1587), and Augustinian Recollects (1606) from both Spain and Mexico. Manila became a bishopric in 1579 and an archbishopric in 1595.

The early missionaries often sought to protect the natives from abuses. The Philippine Church of the sixteenth century certainly took sides, and it was not with the rich and powerful, but with those who were oppressed and victims of injustice. Church historian Schumacher notes: "Skeptics have often questioned the reality of the rapid conversion of sixteenth-century Filipinos. If one wishes the answer, it is to be found right here, that the Church as a whole took the side of

sa Kristiyanismo dinhi sa Pilipinas; apan, daghan pa gayud ang mamahimong isulti bahin niini. Adunay mga mubo nga mga datos gikan sa kasaysayan nga pagahisgotan usab aron pagpakita sa gasa; mga giya nga pangutana alang sa pamalandong nga makatabang kanato kung unsaon pagpalawom sa atong pagsabot sa atong tawag sa pagpalambo ug pagpaambit sa maong mga gasa ngadto sa uban.

1. Ang Gasa sa Kristohanong Pagtoo. Human sa pagpaila sa Kristiyanismo ni Ferdinand Magellan niadtong Marso 1521, ang han-ay nga pamaagi sa pagsangyaw gisugdan niadtong 1565 sa mga Augustiniano nga kauban sa paglawig ni Legazpi. Misunod na dayon ang mga Franciscano (1578), Mga Heswita (1581), Dominicano (1587), ug mga Augustiniano-Recoletus (1606) nga nagagikan sa Espanya ug Mexico. Nahimo nga Diosesis ang Manila niadtong 1579 ug Arkidiosesis niadtong 1595.

Ang mga misyonero kanunay nga nanalipod sa mga lumad gikan sa mga pang-abuso. Ang Simbahan sa Pilipinas niadtong ika-16 nga siglo adunay gyuy gidapigan apan dili ang mga adunahan ug mga gamhanan kundili kadtong mga dinaugdaug ug mga biktima sa in hustisya. Ang manunulat sa kasaysayan sa simbahan nga si Schumacher nagkanayon: "Adunay mga dili motuo ug tungod niini nangutana mahitungod sa hinanali nga pagkakabig sa mga Pilipino niadtong

the poor and the oppressed, whether the oppressors were Spaniards or Filipino principales.”

Reflection Questions: How can Filipinos today (both religious and lay) imitate the zeal of the missionaries? What approaches are needed to transmit the faith today?

2. Education and Social Services. These tasks were almost exclusively the concern of the Church during the entire period of Spanish rule. Before the end of the sixteenth century, Manila had three hospitals, one for Spaniards, another for natives, and a third for the Chinese. The first two were conducted by Franciscans, the third by the Dominicans. In 1595 the Jesuits opened a grammar school for Spanish boys that later developed into the University of San Ignacio and had attached to it the residential college of San José, founded in 1601 and today the San José Seminary.

The year 1611 saw the beginnings of the Dominican University of Santo Tomás, which

ika-16 nga siglo. Kung naay buot masayod, ang tubag mao nga ang simbahan midapig sa mga kabus ug mga dinaugdaug, bisan pa kung ang mga nagdaugdaug mga Katsila o mga Pilipinong principales.”

Mga Pangutana isip giya alang sa Pamalandong: Sa unsang paagiha masunod sa mga Pilipino karon (relihiyoso o layko) ang kaikag sa mga misyonero? Unsa nga mga pamaagi ang kinahanglan aron mapadayon ang pagpakaylap sa pagtoo?

2. Edukasyon ug Pagtabang sa mga Nanginahanglan sa Katilingban. Ang simbahan lamang ang naghimo niining mga buluhaton sa kinatibuk-an sa kagamhanan sa mga Katsila. Sa hapit na mahuman ang ika-16 nga siglo, ang Manila nakabaton og tulo ka mga ospital, usa alang sa mga Katsila, usa alang sa mga lumad ug usa alang sa mga Intsik. Ang unang duha gidumala sa mga Franciscano ug ang ikatulo gidumala sa mga Dominicano. Niadtong 1595, nagtukod ang mga Heswita og tulonghaan sa *grammar* alang sa mga kabataang Katsila nga milambo ug nahimo nga Unibersidad de San Ignacio ug lakip niini ang Colegio de San José, nga gitukod niadtong 1601 ug karon gitawag nga San José Seminary.

Niadtong tuig 1611 mao ang pagsugod sa Unibersidad sa Sto. Tomas nga gidumala sa mga Dominicano ug

continues today as a vibrant educational center. In 1640 the Dominicans also took charge of the College of San Juan de Letrán, started about a decade earlier by a zealous layman for the education of orphans. Various religious communities of women established themselves in Manila; frequently, they undertook the education of girls. Among these sisterhoods, that begun by Ignacia del Espíritu Santo, a Chinese mestiza, in 1684 and today known as the Religious of the Virgin Mary (RVM), deserves special mention.

Reflection Questions: Where do you see the continuing apostolates of the Church contributing to Philippine life today? Have you personally benefitted from these services?

3. Development of the Local Clergy.

Catholicism had taken permanent root in the Philippines as the religion of the people by the eighteenth century, if not earlier. However, one serious weakness was the retarded development of the native clergy. Apparently, only in the late seventeenth century were native Filipinos ordained. Bishops became increasingly eager for a diocesan clergy completely under their jurisdiction. Archbishop Sancho de Santa Justa y Rufina of Manila (1767-1787) ordained natives even when they lacked the necessary aptitude and training; the results proved disastrous. Some

karon nagpadayon isip himsog nga sentro sa edukasyon ug pagtuon. Tuig 1640 gidumala na usab sa mga Dominicano ang Colegio de San Juan de Letran nga gisugdan sa usa ka layko alang sa edukasyon sa mga ilo. Daghang mga pundok sa mga babayeng relihiyoso ang natukod usab sa Manila ug kasagaran sila ang nag-atiman sa edukasyon sa kababayenhan. Kauban niining mga pundok mao ang Religious of the Virgin Mary (RVM) nga gisugdan ni Ignacia del Espirito Santo, usa ka mestizang Intsik niadtong 1684.

Mga Pangutana isip Giya alang sa Pamalandong:

Asa nimo nakita ang tabang sa simbahan sa atong nasudnong kinabuhi karon? Apil ba ka sa mga natabangan niini?

3. Paglambo sa Kapariang Lumad. Ang Katolisismo nakabaton ug lig-on nga sukaranan isip relihiyon sa katawhan sa Pilipinas pag-abot sa ika-18 nga siglo. Apan ang kahuyang niini anaa sa hinay nga paglambo ug pagkabaton og mga kapariang lumad. Nahitabo lamang ang ordinasyon sa mga lumad pag-abot na sa ika-17 nga siglo. Hinayhinay usab nga nadasig ang mga obispo sa pag-ordina og mga lumad nga mga kaparian. Ang Arsobispo sa Manila nga Obispo Sancho de Santa Justa Y Rufina nag ordina og mga lumad bisan kung wala pa sila nakahuman sa pagtuon aron mamahimong andam. Ang maong desisyon

improvement in formation and an increase in vocations occurred after the arrival of the Vincentians (1862), who took charge of diocesan seminaries. Among the active priest-leaders and spokesmen were Fathers Gómez, Burgos, and Zamora (GOMBURZA), who were executed by the government for alleged complicity in a mutiny of native garrison troops in Cavite (1872).

Reflection Questions: How can the Church better appreciate the contributions of both the diocesan clergy and the religious clergy? What is your experience with your local parish priest?

4. Second Wave of Missionaries. The normal life of the Catholic Church suffered disastrously during the years following 1898; from 1898 to 1903 the total number of friars decreased over 75% from 1,013 to 246. The severe shortage of priests and religious was met in part by new, non-Spanish missionary congregations of women and men from Europe, Australia, and America. For example, male missionary societies that responded to the pressing needs in the 1905-1941 period are: Irish Redemptorists (1905), Mill Hill Missionaries (1906), Scheut-CICM (1907), Sacred Heart Missionaries and Divine Word Society (1908), LaSalle Brothers (1911), Oblates of Saint Joseph

naghatag hinuon og kadaot. Ang kalambuan sa pormasyon ug ang dugang nga bokasyon nahitabo sa pag-abot sa mga Vincentians (1862) nga nag-alima sa mga diosesanong seminaryo. Kauban sa mga inila nga aktibong paring lumad sila Padre Gomez, Burgos, ug Zamora (GOMBURZA), nga gisilotan sa kamatayon tungod sa sumbong nga sila kauban sa mga nagmugna og mga plano pagtumpag sa gobyerno nga gihimo sa mga lumad sa Cavite (1872).

Mga Pangutana isip Giya alang sa Pamalandong: Sa unsang paagiha mahatagan sa simbahan og mas dakong bili ang mga nahatag sa mga diosesano ug relihiyosong mga kaparian? Unsa ang imong kasinatian sa imong Kura Paroko?

4. Ikaduhang Hut-ong sa mga Misyonero. Ang kinabuhi sa Simbahang Katolika hilabihang nag-antos human sa tuig 1898; gikan sa 1898 hangtud 1903 mikunhod ang kadaghanon sa mga prayle og kapin sa 75% gikan sa 1,013 ngadto sa 246. Ang kakulang sa mga kaparian napun-an sa pag-abot sa mga misyonero gikan sa mga laing nasud sa Europa, Australia, ug Amerika. Ang mga misyonerong kalalakihan nga mitubag sa panginahanglan niadtong 1905-1941 mao ang mga mosunod: Irish Redemptorists (1905), Mill Hill Missionaries (1906), Scheut-CICM (1907), Sacred Heart Missionaries and Divine Word Society (1908), LaSalle Brothers (1911), Oblates of Saint Joseph

(1915), Maryknoll Missioners [men and women] (1926), Columban Missioners (1929), Society of Saint Paul (1935), Quebec-PME Society (1937), and Oblates-OMI 3 (1939). Many dedicated female religious came as missionaries to the Philippines, often working in partnership with the societies just mentioned.

Reflection Questions: What has been the role of foreign missionaries in preserving the faith in the Philippines? Are missionaries from other countries still needed in the Philippines?

5. War and Church Services. Japanese forces invaded in December 1941. Allied forces under General MacArthur returned in 1944, but severe fighting continued until the Japanese surrender in August 1945. The war inflicted heavy damage; 257 priests and religious lost their lives, and losses in ecclesiastical property and equipment were estimated at 250 million pesos (U.S. \$ 125 million). Priests, brothers, sisters, and dedicated Catholic women and men exhibited great faith and heroism during the war; many suffered imprisonment.

(1915), Maryknoll Missioners [men and women] (1926), Columban Missioners (1929), Society of Saint Paul (1935), Quebec-PME Society (1937), ug Oblates-OMI 3 (1939). Daghan usab nga mga babayeng relihiyoso ang miabot sa Pilipinas nga kasagaran nahimong katimbang sa ubang mga misyonero.

Mga Pangutana isip Giya alang sa Pamalandong: Unsa ang papel sa mga misyonero nga gikan sa laing nasud diha sa pag-atiman sa pagtoo? Nanginahanglan pa ba ang Pilipinas og mga misyonero gikan sa laing nasud?

5. Ang Gubat ug ang Simbahang Padayon nga Nag-alagad. Ang mga kasundalohang Hapones misulong niadtong December 1941. Ang mga kaalyadong kasundalohan ubos sa pagpangulo ni General MacArthur mibalik niadtong 1944 apan hilabihan na ang kadaot gumikan sa gubat nga nagpadayon hangtud sa pagsurender sa mga Hapones niadtong 1945. Ang gubat nagpahamtang og dakong kadaot; 257 ka mga pari ug mga relihiyoso ang namatay, ug ang naguba nga mga propedad sa simbahan mikabat sa 250 ka milyones (U.S. 125 ka milyon). Ang mga pari, ug mga relihiyosong lalaki ug babaye ug uban pang mga matoohon nagpadayag sa ilang dakong pagtoo ug pagkabayani sa panahon sa gubat kung kanus-a daghan usab ang nabilanggo.

The origins of what is known today as the Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) can be traced back to February 1945 when Apostolic Delegate William Piani, even as the war was still raging, appointed John Hurley, SJ to take charge of relief work and created the Catholic Welfare Organization (CWO). The 1945-1965 period in the life of the local Church in the Philippines is characterized by: quite rapid recovery from the ravages of war, greatly expanded school system at upper levels, involvement of Catholics (laity, sisters, clergy) in social action, and growing Filipinization of Church structures.

Reflection Questions: Why is social involvement and witnessing to justice an essential aspect of the Church's mission? Share any of your personal experiences on these matters.

6. Experience of Authoritarian Rule. Ferdinand E. Marcos, first elected president in 1965, declared martial law in 1972 and imposed a form of "constitutional authoritarianism." The martial law period posed new, challenging questions for the Church and nation. Among the more pernicious effects of the

Ang mga sinugdanan sa Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) mamahimong masubay pinaagi sa pagbalik sa panghitabo niadtong Pebrero 1945 kanus-a si Apostolic Delegate William Piani sa taliwala sa gubat nagtuboy kang John Hurley, SJ nga magdumala sa pagtabang sa mga nanginahanglan ug nagtukod sa Catholic Welfare Organization (CWO). Ang panahon gikan sa 1945 hangtud 1965 malarawan isip: paspas nga pagbawi gikan sa mga kadaot sa giyera, dako nga pagdugang sa mga tulonghaan sa mas taas nga lebel, pagkahimong kabahin sa mga katoliko(mga pari ug layko) diha sa mga panginahanglan sa katilingban, ug ang pagtubo sa pagka-Pilipinhon sa simbahan ug sa mga istruktura niini.

Mga Pangutana isip Giya alang sa Pamalandong: Nganong kinahanglan man diha sa misyon sa simbahan ang pagpanginlabot sa mga panginahanglan sa katilingban? Mamahimong magpaambit sa imong kaugalingong mga kasinatian mahitungod niini.

6. Ang Kasinatian sa Diktadorya. Gipailalom ni Ferdinand E. Marcos, nga napili isip Pangulo niadtong 1965, ang nasud sa "martial law"ug nagpahamtang sa usa ka pamaagi nga ginatawag og "constitutional authoritarianism." Ang "martial law" naghatud og bag-ong mga hagit ug mga pangutana alang sa simbahan ug

two-decade Marcos era (1965-1986) were: increased militarization, insurgency, the absence of juridical procedures, the destruction of democratic processes, economic decline, and pervasive fear. The end result, in the words of a Filipino social scientist, was to place the country “on the trembling edge of a social volcano.”

This period proved a time of testing and growth for the local Church. Prophetic stances were often met by military abuse, imprisonment and torture, and even deportation for foreign missionaries. The Church evolved a position of “critical collaboration,” cooperating with the regime on programs beneficial to the populace while criticizing government actions judged harmful. An important 1977 CBCP pastoral letter, *The Bond of Love in Proclaiming the Good News*, sought to enunciate a clear, holistic vision to guide the Church’s mission of integral evangelization.

Reflections Questions: Why must the Church strive to bring the Gospel message into all dimensions of life (not only “religious aspects”). Can you narrate

sa nasud. Uban sa mga makadaot nga epekto sa duha ka dekada nga panggamhanang Marcos (1965-1986) mao ang mga mosunod: ang dugang nga militarisasyon, pagkawala sa mga balaodnong proseso, pagkaguba sa demokrasiyang pamaagi, pagkunhod sa ekonomiya, ug makanunayong kahadlok sa katawhan. Ang nahimong resulta niini gamit ang mga pulong sa usa ka social scientist mao ang pagkabutang sa tibuok nasud “nagkurog nga baba sa usa ka bulkan.”

Kini mao pud ang panahon sa pagsulay ug pagtubo sa lokal nga simbahan. Ang pagsangyaw kanunay nga sugaton sa pang-abuso sa mga militar, pagkabilanggo ug pagpaantos, ug ang pagpahawa sa misyonero nga nagagikan sa laing nasud. Ang simbahan nakabaton ug pagbag-o diha sa pakiglambigit sa panggamhanan ilabina alang sa kaayohan sa kadaghanan ug apil niini ang pagsaway sa mga makadaot nga aksyon sa panggamhanan. Kini mao ang gitawag nga “critical collaboration.” Ang mahinungdanong sulat-pastoral sa CBCP niadtong 1977 mahitungod sa Panaghiusa sa Gugma diha sa Pagsangyaw sa Maayong Balita naghatag og katin-awan ug malangkubong panglantaw isip giya sa misyon sa simbahan alang sa kinatibuk-ang pagsangyaw.

Mga Pangutana isip Giya alang sa Pamalandong: Nganong kinahanglan nga isangyaw sa simbahan ang Ebanghelyo sa tanang bahin sa kinabuhi (dili lamang sa

some personal examples?

7. Restoration of Democracy. An analysis of the story of the “bloodless revolution” of February 1986 and the roles played by Church people and Cardinal Sin is instructive. The overthrow of the Marcos regime was “a victory of moral values over the sheer physical force on which he had relied.” It signaled people’s determination not to shed Filipino blood. The revolution was a “movement for active non-violence which was promoted by Church-related groups.”

Corazon C. Aquino served as Philippine president from 1986-1992. Aquino’s main contribution was the reestablishment of a democratically functioning government. Difficult issues faced Aquino; yet, she guided the Filipino people to free and fair elections in May 1992 and the orderly transfer of power to President Fidel Ramos (1992-1998). Aquino, an “icon of integrity,” died on August 1, 2009.

Reflection Questions: Why is it absolutely essential to know our nation’s history in order not to repeat the mistakes of the past? Why must we always avoid “revisionist history”?

“relihiyosong aspeto”)? Makahimo ka ba pagsaysay og mga pananglitan gikan sa imong kasinatian?

7. Ang Paghiuli sa Demokrasya. Nindot nga tukion alang sa dugang nga kahibalo ang kasaysayan sa “bloodless revolution” niadtong Pebrero 1986 ug sa papel sa simbahan ug ni Cardinal Sin. Ang pagpalagpot sa rehimeng Marcos mao ang “kadaugan sa kabililhon sa moral nga aspeto labaw sa kusog nga iyang gisaligan.” Nahimo kining timaan sa pagpaningkamot sa katawhan nga walay dugo nga mausik. Ang rebolusyon usa ka lihok sa “active non-violence” nga gipasiugdahan sa mga grupo nga kabahin sa simbahan. Si Corazon C. Aquino nahimong Pangulo sa Pilipinas niadtong 1986-1992. Ang iyang pinakadako nga natampo mao ang paghiuli sa usa ka demokratikong panggamhanan. Daghang mga isyu ang iyang giatubang; apan iyang gigiyahan ang mga Pilipino ngadto sa usa ka luwas ug patas nga piniliay niadtong Mayo 1992 uban ang malinawon nga pagbalhin sa panggamhanan ngadto sa Pangulong Fidel Ramos (1992-1998). Si Aquino nga usa ka “hulagway sa integridad” namatay niadtong Agosto 1, 2009.

Mga Pangutana isip Giya alang sa Pamalandong: Nganong mahinungdanon man kaayo ang kahibalo sa atong kasaysayan aton dili na mausab ang mga kapakyasan sa kagahapon? Nganong kinahanglan man nga likayan ang “revisionist history”?

8. Emergence of Filipino Missionaries. A definite sign of a vibrant local Church is its mission outreach. In mid-2000 Catholic Filipino missionaries numbered 1,329 women and 206 men from 69 religious congregations serving in some 80 countries. The Catholic bishops established the Mission Society of the Philippines (1965). Maryknoll founded the Philippine Catholic Lay Mission (1977). Cardinal Sin established the San Lorenzo Mission Institute (1987), whose goal is serving the Chinese. A major local Church mission milestone was achieved in the 1991 month-long Second Plenary Council of the Philippines (PCP-II).

Reflection Questions: Why is missionary outreach central to the Church? Would you consider becoming a volunteer religious educator?

9. Implementation of Vatican II. The vision of the Second Vatican Council has taken root in the Philippine Church. The presence of strong Base Christian Communities (BECs) provides grass roots

8. Ang Pagtumaw sa mga Pilipinong Misyonero. Ang dili malalis nga timailhan sa usa ka buhi nga lokal nga simbahan mao ang iyang pagpadala og mga misyonero sa laing mga dapit. Sa tunga-tunga sa tuig 2000 mikabat na sa 1,329 ka mga Katoliko ug Pilipinong misyonero nga mga babaye ug 206 ka mga lalaki gikan sa 69 nga mga relihiyosong grupo nga nag-alagad sa 80 ka mga nasud. Gitukod sa sa mga Katolikong obispo ang Mission Society of the Philippines niadtong 1965. Ang Maryknoll mitukod usab sa Philippine Catholic Lay Mission niadtong 1977. Gitukod usab ni Cardinal Sin ang San Lorenzo Mission Institute niadtong 1987 kansang tumong mao ang pag-alagad sa mga Intsik. Ang pinakadakong nakab-ot sa misyon sa lokal nga simbahan mao ang usa ka bulan nga Second Plenary Council of the Philippines (PCP-II) niadtong 1991.

Mga Pangutana isip Giya alang sa Pamalandong: Nganong anaa man sa kasingkasing sa simbahan ang pagpadala og mga misyonero? Nahunahunaan na ba nimo nga mahimong usa boluntaryo nga relihiyosong magtutudlo?

9. Ang Pagpatuman sa Vaticano II. Ang panglantaw sa Vaticano II nakagamot og lalom sa Pilipinhong Simbahan. Ang presensiya sa mga Gagmay'ng Kristohanong Katilingban naghatag og sukaranan alang

structures for spiritual, catechetical, ministerial, and social growth. Important strengths are present in this vision of Church: the inductive and experiential approach of theology; its inculturated social teaching; its spirituality of human development; its renewed ecclesiology and missiology; its concrete service to many Filipinos facing diverse dehumanizing social ills; its engagement in social issues in a non-partisan but active manner; its efforts to promote and practice non-violent approaches to socio-political crises; its commitment to create structures of participation in Church and society. The local Church also has its witnesses and martyrs, especially Saints Lorenzo Ruiz and Pedro Calungsod.

Reflection Questions: Why is it important that the Church actively engage in issues of social justice, peace, and ecology? If possible, share your experience of the Basic Ecclesial Communities.

Conclusion. Undeniably, the most significant Church event of 2015 was the January 15- 19 pastoral visit of Pope Francis; he told the crowds that when he

sa pagtubo sa espirituhanon, katesismo, pagpangalagad, ug katilingbanong mga aspeto. Ang mga kusog niini anaa sa panglantaw sa simbahan: teolohiya nga nagasukad sa kasinatian; ang mga pagtulon-an sa pagpakabana sa panginahanglan sa katilingban nga binase sa kultura; ang espitituhanong pagtan-aw sa tawhanong kalambuan; ang bag-ong pagtuon mahitungod sa simbahan ug sa misyon; ang konkretong serbisyo ngadto sa mga Pilipino nga nakasinati ug mga kadaot diha sa katilingban; ang pag-apil sa mga isyu sa katilingban nga walay gidapigan apan sa aktibong pamaagi; ang pagpaningkamot aron mapatunhay ug mabuhay ang mga malinawong mga pamaagi sa pagsulbad sa mga krisis sa politika ug sa katilingban; ang pagtahan diha sa paghimo og mga istruktura alang sa pagpakiglambigit sa tanan diha sa simbahan ug katilingban. Ang lokal nga simbahan anaa na usab mga martir sa pagtoo ilabina sila San Lorenzo Ruiz ug San Pedro Calungsod.

Mga Pangutana isip Giya alang sa Pamalandong: Nganong kinahanglan man nga manginlabot ang simbahan mahitungod sa hustisya, kalinaw, ug sa ekolohiya? Ipaambit ang imong kasinatian sa Gagmay'ng Kristohanong Katilingban.

Konklusiyon: Ang labing dakong hitabo sa simbahan dinhi sa Pilipinas niadtong 2015 mao ang pagbisita-pastoral ni Papa Francisco; giingnan niya ang katawhan

saw the destructive effects of the 2013 typhoon on television, he decided to come to comfort his brothers and sisters. Affectionately nicknamed Lolo Kiko (Grandfather Francis) by the huge crowds, he won their hearts and souls. He emphatically asserted: “The poor are at the center of the Gospel, are at the heart of the Gospel; if we take away the poor from the Gospel, we cannot understand the whole message of Jesus Christ.” The most moving part of the papal visit was Pope Francis’ presence in Tacloban, the city hardest hit by the 2013 typhoon.

Thanking Pope Francis for his pastoral visit, Cardinal Tagle captured the people’s sentiments and mission commitment; he said: “Every Filipino wants to go with you—not to Rome—but to the peripheries, to the shanties, to prison cells, to hospitals, to the world of politics, finance, arts, sciences, culture, education and social communications. We will go to these worlds to bring the light of Jesus, Jesus who is the center of your pastoral visit and the cornerstone of the Church.” [J. Kroeger]

nga nagkatigom nga sa iyang pagkakita sa kadaot nga gidala sa bagyo niadtong 2013, nakahukom siya pag-anhi aron paghatag og kadasig sa iyang mga kaigsuonan. Ginganlan siya og Lolo Kiko sa mga tigom nga iyang giadto ug iyang nakuha ang ilang mga kasingkasing. Miingon siya: “Ang mga kabus mao ang sentro sa Ebanghelyo, naa sa sentro sa Ebanghelyo; kung atong pagawagtangon ang mga kabus gikan sa Ebanghelyo dili nato masabtan ang mensahe ni Jesu-Cristo.” Ang pinakamakatangog nga bahin sa pagbisita ni Papa Francisco mao ang iyang presensiya didto sa Tacloban, ang siyudad nga nakahiagom og labing dakong kadaot gumikan sa bagyo niadtong 2013.

Sa iyang pagpasalamat kang Papa Francisco alang sa iyang pagbisita-pastoral, gisumada ni Cardinal Tagle ang kinatibuk-ang pagbati, misyon, ug panumpa sa katawhan; miingon siya: “Matag Pilipino buot mouban kanimong dili ngadto sa Roma- kundili ngadto sa labing iwit nga dapit, sa mga naglisod, sa mga prisohan, sa mga ospital, sa politika, panalapi, sa sining, syensya, kultura, edukasyon, ug social communications. Moadto kami niining mga kahimtang aton magdala sa kahayag ni Jesus, si Jesus nga mao ang sentro sa imong pagbisita nganhi kanamo, ang ulohang bato sa kanto sa simbahan.”